

Strategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) 2020 – 2024

Sarpsborg kommune

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Generelt om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	4
1.1 Virkeområde og vilkår	4
Kapittel 2 Lokale behov, utfordringer og målsetninger i tilknytning til jordbruket i Sarpsborg kommune	4
2.1 Forurensning fra jordbruket - avrenning til vann og vassdrag	4
2.2 Forurensning fra jordbruket - utslipp til luft	5
2.3 Biologisk mangfold	6
2.4 Redusert karboninnhold i jordbruksjord	6
2.5 Kulturlandskap og tilgjengelighet	7
Kapittel 3 Prioritering av SMIL-midler i Sarpsborg kommune	7
3.1 Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter	9
3.2 Forurensningstiltak: avrenning til vann og vassdrag	9
3.2.1 Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, kumdammer, gjenåpning av bekkelukkinger med mer	9
3.2.2 Erosjonssikring av elve- og bekkekanter, flomdempende tiltak med mer	10
3.2.3 Fangdammer og andre økologiske rensetiltak	10
3.2.4 Miljøplantinger	10
3.2.5 Omlegging fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på spesielt erosjonsutsatte arealer	10
3.2.6 Tiltak mot avrenning fra veksthus	10
3.3 Kulturlandskapstiltak: biologisk mangfold	10
3.3.1 Tiltak for å ivareta og fremme trua natur, utvalgte naturtyper og prioriterte arter	11
3.3.2 Sivklipping	11
3.3.3 Pollinatorvennlige tiltak	11
3.3.4 Fjerning av fremmede, skadelige arter	11
3.3.5 Tiltak for å fremme biologisk mangfold i gammel kulturmark i skog og utmark	11
3.4 Forurensningstiltak: utslipp til luft	11
3.4.1 Engangstiltak som reduserer utslipp av klimagasser og andre forurensninger til luft	11
3.4.2 Tilskudd til etablering av permanent dekke over eksisterende gjødselkum	11
3.5 Kulturlandskapstiltak: friluftsliv og tilgjengelighet	12
3.6 Kulturminner og kulturmiljøer	12

Kapittel 4 Søknad og behandling	12
4.1 Søknad og dokumentasjon	12
4.2 Frister og utbetaling	13
Kapittel 5 Retningslinjer	14
Kapittel 6 Vedlegg.....	15
Vedlegg I: Oversiktskart over registrerte sjøørretbekker i Sarpsborg kommune.	15
Vedlegg II: Temakart kulturlandskap, Sarpsborg kommune	16

Kapittel 1 Generelt om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) skal bidra til å ta vare på natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket. Tilskudd kan gis til gårdbrukere som gjør en innsats ut over det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. En viktig del av ordningen er å oppnå en mer målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsetninger. Fylkesmannen fordeler SMIL-midlene til kommunene med grunnlag i kriterier angitt i regionalt miljøprogram (RMP), men det er kommunene selv som skal prioritere de miljøtiltakene som er best egnet i egen kommune innenfor de rammene som fremgår av forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket. Lokale retningslinjer kan imidlertid ikke innskrenke eller utvide forskriftens formål, virkeområde og vilkår.

1.1 Virkeområde og vilkår

Forskriften gjelder tiltak på alle landbrukseiendommer. Tilskudd kan også gis i områder som er vernet etter naturmangfoldloven eller objekter/arealer som er vernet etter kulturminneloven. Dette kan være tiltak på eiendommer som har spesielle kvaliteter knyttet til kulturminner, kulturmiljøer, gammel kulturmark, biologisk mangfold og lignende, som det er ønskelig å bevare.

For å få innvilget SMIL-tilskudd må det foregå en tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen. Foretaket som mottar tilskudd etter forskriften må være registrert i Enhetsregisteret. Dersom foretaket oppfyller vilkårene for å motta produksjonstilskudd, kan eier eller leier av landbrukseiendommen søke om SMIL-midler. I tillegg til å oppfylle grunnvilkårene i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket, må foretaket enten oppfylle vilkår for tilskudd til husdyrhold eller tilskudd til jordbruksareal, jf. §§ 3 og 4 i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket.

Eier kan gjennom sitt foretak også søke om tilskudd etter forskriften selv om eier ikke driver selv, eksempelvis dersom eier leier bort jordbruksarealene, men likevel ønsker å gjennomføre tiltak på eiendommen. Dersom søker ikke eier landbrukseiendommen som tiltaket skal utføres på, må det foreligge tillatelse fra eier av landbrukseiendommen for tiltaket som planlegges gjennomført.

Kapittel 2 Lokale behov, utfordringer og målsetninger i tilknytning til jordbruket i Sarpsborg kommune

2.1 Forurensning fra jordbruket - avrenning til vann og vassdrag

Intensiv jordbruksdrift har over flere tiår bidratt til dårlig vannkvalitet i vann og vassdrag gjennom å tilføre næringssalter og partikler. Overgjødningen har ført til økt algevekst og raskere gjengroing av siv og vannplanter. Siden økt primærproduksjon medfører økt mikrobiell respirasjon, er overgjødslingsprosessen av innsjøene en driver for økte utslipp av spesielt drivhusgassen metan, men i tillegg også lystgass og karbondioksid. Tiltak for å stoppe og reversere overgjødningen av kommunens vannforekomster er således ikke

utelukkende tiltak for å bedre økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomstene, men i tillegg også innsatsfaktorer for å bekjempe drivere bak klimaendringene.

Kommunen har gjennom flere år overvåket vannkvaliteten i de viktigste innsjøene og bekkene i kommunen. Resultatene viser at de fleste av bekkene er til dels sterkt påvirket av erosjon og utvasking av næringssalter fra inn- og utmarksområder. I tillegg er det flere steder utslipp av sanitært avløpsvann som bidrar til å forringe vannkvaliteten vesentlig.

Ikrafttreddelsen av vannforskriften i 2006 satte nye rammer for vannforvaltningen. Den overordna målsetningen er at alt vann, både innsjøer, elver/bekker, grunnvann og kystvann skal oppnå god miljøtilstand innen gitte frister. Ved inngangen til den andre planperioden for regional vannforvaltningsplan tyder overvåkningsdata på at utførte tiltak har hatt begrenset effekt på økologisk tilstand i kommunens vannforekomster, og at det derfor er behov for å intensivere og trappe opp innsatsen for å hindre erosjon og avrenning av næringssalter fra jordbruksområder. For den enkelte gårdbruker representerer dette likevel oppgaver som i mange tilfeller går langt utenfor kravene til ordinær jordbruksdrift.

Klimaendringene, med økte temperaturer og hyppigere og mer intensive nedbørsmengder, fører til økt risiko for erosjon og avrenning av plantenæringsstoffer, og kan til dels motvirke effekten av tiltak i nedbørsfeltene. Det vil derfor være spesielt viktig at det iverksettes tiltak som kan dempe skadevirkningene av hyppig og intensiv nedbør, slik som utbedring av hydrotekniske anlegg, flomdempende tiltak, samt tiltak for å hindre og fange opp erosjon. Tiltak for å hindre avrenning til vann og vassdrag må prioriteres i henhold til overordnet plan for vannmiljø i Sarpsborg kommune (2017), der det framgår at Isesjø, Tunevannet og sjørretbekkene er prioriterte vannforekomster. Se vedlegg 1 for kart over registrerte sjørretbekker i kommunen.

2.2 Forurensning fra jordbruket - utslipp til luft

Gjødsellagre for husdyrgjødsel er kilde til utslipp av ammoniakk og drivhusgassene metan og lystgass. Avsetning av ammoniakk i jord og vann vil under de rette forholdene kunne omdannes til nitrat og videre til lystgass. Det er vanskelig å kvantifisere ammoniakk- og klimagassbidraget fra gjødselkummer i Sarpsborg kommune, men i tråd med overordnet kommunal strategi om reduksjon i utslipp av klimagasser (kommunedelplan klima- og energi), fremstår det som naturlig at også utslipp fra gjødselkummer reduseres til et minimum. Tildekking av gjødselkummer er kjent for å kunne redusere utslipp, og da spesielt av ammoniakk. Det foreligger idag ingen krav etter gjødselvarereforskriften om tildekking av gjødselkummer, og slike tiltak vil derfor måtte regnes som innsats ut over det som kan forventes gjennom ordinær drift.

Vannmetta jordbruksjord kan være kilde til drivhusgassene lystgass og metan. Fremtidens endrede klimatiske forhold vil medføre økte og mer intensive nedbørsmengder, som igjen kan føre til økte utslipp av drivhusgasser i tilfeller der jorden blir stående vassmetta og oksygenfri. Dreneringstiltak vil kunne redusere utslipp av drivhusgasser fra vassjuk jord, men vanlig grøf팅/drenering av jordbruksjord faller imidlertid utenfor forskriftens formål. Tilskudd til ordinær drenering/grøf팅 utbetales gjennom en egen tilskuddsordning som er regulert gjennom forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord.

2.3 Biologisk mangfold

Et gjennomgående trekk for kartlagte naturtyper i Sarpsborg kommune er at de har vært, og er, inne i en negativ utvikling. Effektivitetskravene i landbrukspolitikken og ensretting av dyrkingsformene har gitt et landskap som er blitt fattigere på biologisk mangfold. Det er sjelden de store enkeltsakene som har de største konsekvensene for det biologiske mangfoldet. Ofte er det heller alle de små, isolert sett ubetydelige, inngrepene som over lang tid utgjør den største trusselen.

I en større sammenheng er det nødvendig å opprettholde mangfoldet for å bevare samspillet i naturen og for at naturen skal kunne tilpasse seg endringer. Opprettholdelse av det biologiske mangfoldet er avgjørende både for vår evne og mulighet for tilpasning til forventede klimaendringer og for å redusere effekten av økende klimagassutslipp. Intakte økosystemer demper effekten av storm og tørke og har et større opptak av klimagasser. Buffersoner med intakte økosystemer bidrar også til økt overlevelse av klimasensitive arter.

Hovedmålet i kommunedelplanen for biologisk mangfold (Biologisk mangfold i Sarpsborg, del 1 – mål og tiltak, 2001) er å bidra til å sikre trua og sårbare naturtyper og arter nasjonalt, regionalt og lokalt. I tillegg skal det sikres at et tverrsnitt av kommunens naturtyper blir ivaretatt for ettertiden. Det er imidlertid viktig at grunneiere ser sitt ansvar som forvaltere av vår felles natur og bidrar til å bevare denne for kommende generasjoner. Uten et samspill og ansvar fra berørte grunneiere vil det være svært utfordrende å endre den negative trenden når det gjelder bevaring av biologisk mangfold. Gjennom SMIL-ordningen søkes det å stimulere grunneiere til å iverksette tiltak for å bevare og fremme biologisk mangfold.

Kartlagte lokaliteter/naturtyper i kommunen er kategorisert under seks ulike hovednaturtyper; ferskvann/våtmark, havstrand/kyst, intakte lavlandsmyrer, kulturlandskap, skog og rasmark, berg og kantkratt. Innenfor disse finnes et stort antall naturtyper, men det kan spesielt nevnes betydningen av viktige bekkedrag, gårdsdammer, strandeng og strandsump, småbiotoper, store gamle trær, naturbeitemark, hagemark og raviner, evjer og mudderbanker.

Trolig er Sarpsborg den kommunen langs Glomma som har størst areal av raviner, evjer og mudderbanker, og det er svært viktig at disse naturtypene bevares. Beiting kan være et godt skjøtselstiltak for å opprettholde artsmangfoldet i tilknytning til disse naturtypene.

Ved prioritering av tiltak skal det legges vekt på om området er av nasjonal eller regional betydning og hvilken verdi området har jf. kommunens kulturlandskapskart (se vedlegg 2).

2.4 Redusert karboninnhold i jordbruksjord

Jord er vårt viktigste lager for karbon på land, og jordkarbon er ikke bare viktig for å regulere klima, men bidrar også til viktige økosystemtjenester som motstand mot erosjon, god vannhusholdning, fruktbarhet for planter og biologisk mangfold i jord. Intensiv og ensrettet jordbruksdrift i form av kornproduksjon fører til tap av jordkarbon enten til vann eller luft.

Utredninger viser at bruken av fangvekster/dekkvekster er det isolerte tiltaket som vil være mest effektivt med hensyn til økt karbonlagring i det norske jordbruket. Bruken av dekkvekster/fangvekster er imidlertid et driftsmessig tiltak som støttes gjennom tilskuddsordningen regionalt miljøprogram (RMP), og som derfor utgår som et aktuelt tiltak

gjennom SMIL-ordningen.

Tiltak for å øke karboninnholdet i jord går i de fleste tilfeller på driftsmessige forhold, og vil derfor sjelden kunne omfattes av SMIL-ordningen, som retter seg mot enkelttilskudd. Enkelttiltak med et varig perspektiv for å øke karboninnhold i jordbruksjord vil likevel kunne støttes av formålet med SMIL-ordningen.

2.5 Kulturlandskap og tilgjengelighet

Sarpsborg har en omkring 7000 år gammel bosettingshistorie og er en av de kommunene i landet med flest fredete kulturminner. Kulturminnene spenner seg over en lang tidsperiode, og synliggjør mange sider ved Østfolds kulturhistorie. I 1997 registrerte Norsk Institutt for kulturminneforskning 1178 fredede kulturminner i Sarpsborg. I 2004 ble det gjort en ny registrering, og da var 308 av de opprinnelige registrerte kulturminnene tapt, skadet eller ikke gjenfunnet. Kulturminner er også viktige elementer i det biologiske mangfoldet, for reiselivet, og ikke minst som en trivselsfaktor for allmennheten. Skjøtsel av kulturlandskapet skal bidra til vern av gammel kulturmark, gamle ferdselsårer, kulturminner og verneverdig bygningsmasse. Landbruket er i følge riksantikvaren hovedårsaken til at kulturminner går tapt. Kommunen har stor befolkningstetthet, noe som tilsier aktiv bruk av jordbrukslandskapet til rekreasjon og friluftsliv. Kystsonen og arealene langs Glomma (Glommadalen og landskapsrommet Skinnerflo – Solli – nordre del av Visterflo) peker seg ut som særlig viktige i denne sammenheng. Disse områdene har dokumentert høy landskapskvalitet, de oppleves av mange mennesker, og de har betydelige innslag av marginale jordbruksarealer som trues av gjengroing.

Kommunen har verdiklassifisert landbrukets kulturlandskap i 2 kategorier.

Kulturlandskapskartet er vist som vedlegg 2 i strategien.

Kapittel 3 Prioritering av SMIL-midler i Sarpsborg kommune

Lokale behov, utfordringer og målsetninger, nærmere beskrevet i foregående kapittel, legges til grunn ved prioritering av midlene. Prioritering av midlene med tilhørende tilskuddssatser er presentert i *tabell 1*. Et hvert tiltak som bidrar til måloppnåelsen i forhold til det som er hensikten med SMIL-midlene og som er i tråd med kravene i forskriften vil kunne støttes med midler. Dette innebærer at oversikten over aktuelle tiltak i denne strategien ikke nødvendigvis er uttømmende, og at tiltak som ikke er nevnt her, men som er relevante, vil kunne gis tilskudd i tråd med forskriften og kommunens tiltaksstrategi. Det vil normalt ikke gis tilskudd til innkjøp av maskiner og annet løst teknisk utstyr.

Tabell 1. Prioritering av SMIL-midler i Sarpsborg kommune for perioden 2020-2024.

Prioritering	Hovedtyper tiltak	Eksempel på tiltak	Tilskuddssats
1	Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter*	Større, helhetlige miljøprosjekter over større områder og med flere aktører, f.eks i tilknytning til et vassdrag	Inntil 100 % Maks 200 000 kr.
2	Forurensningstiltak: avrenning til vann og vassdrag	Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg	Inntil 70 %
		Kumdammer	Inntil 70 %
		Gjenåpning av bekkelukkinger	Inntil 70 %
		Erosjonssikring av elve- og bekkekanter	Inntil 70 %
		Flomdempende tiltak	Inntil 70 %
		Fangdammer og andre økologiske rens tiltak	Inntil 70 %
		Miljøplantinger	Inntil 70 %
		Omlegging fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på spesielt erosjonsutsatte arealer	Inntil 70 %
		Tiltak mot avrenning fra veksthus	Inntil 70 %
3	Kulturlandskapstiltak: biologisk mangfold	Tiltak for å ivareta og fremme trua natur, utvalgte naturtyper og prioriterte arter	Inntil 70 %
		Sivklipping i Isesjø og Tunevannet	Inntil 70 %
		Pollinatorvennlige tiltak	Inntil 70 %
		Fjerning av fremmede, skadelige arter	Inntil 70 %
		Tiltak for å fremme biologisk mangfold i gammel kulturmark i skog og utmark	Inntil 70 %
4	Forurensningstiltak: utslipp til luft	Engangstiltak som reduserer utslipp av klimagasser og andre forurensninger til luft	Inntil 70 %
		Permanent dekke over eksisterende gjødselkummer for å redusere utslipp av ammoniakk og klimagasser	Inntil 30 % Maks. 50 000 kr.
5	Kulturlandskapstiltak: friluftsliv og tilgjengelighet	Etablering, utbedring, rydding og vedlikehold av stier og turveier i jordbruksområder. Tilskudd kan gis til investering i adkomst, porter, gjerdeklyv og annen tilrettelegging.	Inntil 30 % - Maks. 75 000 kr

6	Kulturlandskapstiltak: kulturminner og kulturmiljøer	Skjøtsel, vedlikehold og istandsetting av: • Verneverdige bygninger på gårdstun, utløe, koier, kvernhus • Boplasser, hustuffer og ruiner, gammetuffer, gårdshauger • Gravhauger- og røyser, helleristninger, offersteder, varp • Rydningsrøyser, tre- og steingjerder • Gamle veifar, stier, veimerker, klopper, vad, tre- og steinbruer, fløtningsdammer • Bygdeborger, varder/veter	Inntil 30 % Maks. 150 000 kr.
---	--	--	----------------------------------

*Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter må lede frem til konkrete kulturlandskaps- og/eller forurensningstiltak.

3.1 Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

For å få til en helhetlig og samordnet miljøinnsats, og for å bidra til prosesser som sikrer bredest mulig involvering og forankring i arbeidet med spesielle miljøtiltak, vil planleggings- og tilretteleggingsprosjekter prioriteres ved tildeling av midlene. Formålet med slike prosjekter er å legge forholdene til rette for større, helhetlige miljøprosjekter over større områder, for eksempel knyttet til et vassdrag. Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter må lede frem til konkrete kulturlandskaps - og/eller forurensningstiltak, videre beskrevet i kap 3.2 og 3.3. Søknader for planleggings- og tilretteleggingsprosjekter vil behandles i henhold til prioriteringsrekkefølgen som fremkommer av *tabell 1*.

3.2 Forurensningstiltak: avrenning til vann og vassdrag

Det kan innvilges tilskudd til gjennomføring av tiltak som bidrar til å redusere forurensning, eller risiko for forurensning, fra jordbruket. Dette kan omfatte tiltak som reduserer erosjon og tap av jord, næringsstoffer og plantevernmidler.

Tiltak for å hindre avrenning til vann og vassdrag vil prioriteres i henhold til overordnet plan for vannmiljø i Sarpsborg kommune (2017). Av denne fremgår det at Isesjø, Tunevannet og sjøørretbekkene er prioriterte vannforekomster.

3.2.1 Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, kumdammer, gjenåpning av bekkelukkinger med mer

Hensikten med slike tiltak er å redusere risikoen for erosjon og avrenning av næringsstoffer. Behov for utbedring av hydrotekniske anlegg kan skyldes både skade på anlegget og underdimensjonering på grunn av for eksempel klimaendringer. Tiltak kan gjennomføres på jordbruksareal og/eller i vannløp. Vanlig grøfting/drenering av jordbruksareal faller utenfor forskriftens formål. Tilskudd til avskjæringsgrøfter er ikke prioritert, da det kan søkes om midler til dette gjennom egen tilskuddsordning for drenering av jordbruksjord. Det kan i spesielle tilfeller være aktuelt å gi tilskudd til avskjæringsgrøfter innenfor prioriterte områder.

Åpning av bekkelukkinger vil føre til større selvrensende effekt i vannet og kan også ha

betydning for pollinerende insekter, biologisk mangfold, landskapshensyn og lignende.

3.2.2 Erosjonssikring av elve- og bekkekanter, flomdempende tiltak med mer

Erosjonssikring av elve- og bekkekanter kan for eksempel omfatte steinsetting av utsatte partier. Flomdempende tiltak er tiltak som forsinkes avrenning og som ved kraftig nedbør kan redusere flomtopper og erosjon. Egnede tiltak kan være fordrøyningsdammer og kvistdammer.

3.2.3 Fangdammer og andre økologiske rensetiltak

Fangdammer og andre økologiske rensetiltak skal redusere negative miljøvirkninger av erosjon og avrenning av næringsstoffer og plantevernmiddelester ved hjelp av naturens selvrensingsevne. Aktuelle tiltak er etablering av fangdammer, våtmarksområder, renseparker og vegetasjonssoner for rensing og beskyttelse. For fangdammer kan også tømming av fangdammen prioriteres for tilskudd.

3.2.4 Miljøplantinger

Det kan gis tilskudd til klimaplanting/leplanting, det vil si etablering av varig vegetasjon som le for å beskytte jordbruksområder og for å bedre klimaet for planter og husdyr. Det er også aktuelt med tilplanting av kantvegetasjon, busker og trær, langs bekker og elver bl.a. for å stabilisere kanter og lignende.

3.2.5 Omlegging fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på spesielt erosjonsutsatte arealer

Det kan gis engangstilskudd til tiltak forbundet med omlegging til planteproduksjon som gir bedre beskyttelse mot erosjon. Omleggingen bør ha et varig perspektiv. De mest aktuelle tiltakene er tilrettelegging for beiting av husdyr og husdyrproduksjon, og det kan gis støtte til omleggingskostnader.

3.2.6 Tiltak mot avrenning fra veksthus

Tiltak for å samle opp avrenningsvann eller tiltak for å redusere forurensningen fra veksthus kan omfattes av ordningen.

3.3 Kulturlandskapstiltak: biologisk mangfold

Det kan gis tilskudd til tiltak som ivaretar biologisk mangfold og gammel kulturmark. Tiltakene kan bidra til å:

- Fremme biologisk mangfold gjennom å ivareta planter og dyr i kulturlandskapet og kulturbetinget plante- og dyreliv.
- Bevare livskraftige bestander og opprettholde leveområder og spredningsveier for planter og dyr i eller i tilknytning til kulturlandskapet.
- Ivareta gammel kulturmark og fremme ivaretagelse av det biologiske mangfoldet og landskapsbildet knytta til den gamle kulturmarka.

Aktuelle tiltak kan være etablering, restaurering, utbedring og skjøtsel av områder og landskapselementer som bidrar til å utvikle og ivareta leveområder og spredningsveier for planter og dyr, istandsetting og skjøtsel gjennom beiting, brenning, slått, styving eller annen

form for høsting av gammel kulturmark. Tiltak som legger til rette for økt biologisk mangfold kan også være etablering av varig vegetasjon for økt omfang av naturlig grønnstruktur, økt trivsel og forbedring av landskapsbildet (landskapsplantinger).

3.3.1 Tiltak for å ivareta og fremme trua natur, utvalgte naturtyper og prioriterte arter

Det kan gis tilskudd for å ta vare på trua natur. Utvalgte naturtyper og prioriterte arter skal forvaltes etter kommunedelplan for biologisk mangfold (2001), nærmere beskrevet i kapittel 2.3.

3.3.2 Sivklipping

Tilskudd til sivklipping kan gis til de prioriterte vannforekomstene Isesjø og Tunevannet. Tunevannet samt nordre og nord-østre delen av Isesjø karakteriseres som *rike kulturlandskapssjøer*. Naturtypen er utsatt for en rekke trusler som overgjødning fra jordbruket som fører til blant annet tilgroing og oksygensvinn, som igjen har negative effekter særlig for bunnlevende dyr og planter. Tilskudd til sivklipping gis i tråd med kommunedelplan for biologisk mangfold (2001).

3.3.3 Pollinatorvennlige tiltak

Det kan gis tilskudd til pollinatorvennlige tiltak. Levedyktige bestander av villbier og andre pollinerende insekter har stor betydning for naturmangfold og matproduksjon. Variert landskap og et mangfold av naturtyper med tilgang til egne yngleområder, oppvekstområder og mat er helt avgjørende for at pollinatorer skal klare seg. Kantsoner, slåttemark og naturbeitemark er eksempelvis områder som er viktige for pollinatorer. Aktiv bruk av slåttemark, naturbeiter, og kystlynghei, gjennom slått og beiting, vil være positivt for pollinerende insekter.

3.3.4 Fjerning av fremmede, skadelige arter

Fjerning av fremmede skadelige arter i jordbrukets kulturlandskap kan være et eksempel på tiltak som kan ivareta eller gi økt biologisk mangfold.

3.3.5 Tiltak for å fremme biologisk mangfold i gammel kulturmark i skog og utmark

Tiltak for å fremme biologisk mangfold i skog og utmark omfattes bare dersom den aktuelle lokaliteten er gammel kulturmark. Dette kan for eksempel være utslåtter eller seterområder. Etablering av beiteareal som ikke kan klassifiseres som gammel kulturmark (for eksempel i skog/utmark) er ikke et SMIL-tiltak.

3.4 Forurensingstiltak: utslipp til luft

3.4.1 Engangstiltak som reduserer utslipp av klimagasser og andre forurensninger til luft

Det kan gis engangstilskudd til tiltak som vil redusere direkte utslipp av klimagasser og andre luftforurensninger fra jordbruket. Det vil ikke gis tilskudd til innkjøp av maskinelt utstyr og annet løst teknisk utstyr.

3.4.2 Tilskudd til etablering av permanent dekke over eksisterende gjødselkum

Det kan gis engangstilskudd til etablering av dekke over eksisterende gjødselkum. Etablering

av dekke demper utslipp til luft, særlig av ammoniakk. Når ammoniakk avsettes i jord eller vann, vil mikrobielle, anaerobe prosesser kunne danne drivhusgassen lystgass. Dekke over gjødselkum er på den måten et tiltak både for å bedre lokal luftkvalitet og for å redusere direkte og indirekte utslipp av drivhusgasser. Mange typer dekke kan også utvide lagerkapasiteten gjennom å lede nedbør vekk fra lageret. Det er et krav for å gi tilskudd at det nyttes en løsning av varig karakter tilpasset den aktuelle kummen.

3. 5 Kulturlandskapstiltak: friluftsliv og tilgjengelighet

Det kan gis tilskudd til tiltak som tilrettelegger for større tilgjengelighet og opplevelser i landskapet, og som holder verdifulle områder åpne. Tilskuddet kan gis for å bedre allmennhetens tilgang til jordbrukslandskapet. Aktuelle tiltak kan være knyttet til etablering, utbedring, rydding og vedlikehold av stier og turveier i jordbruksområder og sikre tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer for allmennheten. Andre aktuelle tiltak er merking av ferdsselsårer og utarbeidelse av enkel informasjon.

Tiltak innenfor områder som er avmerket i kommunens kart over utvalgte kulturlandskap skal prioriteres (se vedlegg 2). Ved innvilgelse av tilskudd legges det vekt på at tiltaket skal være godt synlig og/eller tilgjengelig for allmennheten.

3.6 Kulturminner og kulturmiljøer

Det kan gis tilskudd til kulturminner og kulturmiljøer, inkludert verneverdige bygninger gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting etter kulturminnefaglige retningslinjer. Det gis ikke tilskudd til freda bygninger. Ved innvilgelse av tilskudd legges det vekt på at tiltaket skal være godt synlig og/eller tilgjengelig for allmennheten.

Kapittel 4 Søknad og behandling

Søknadsfrist for tildeling av SMIL-midler er 1. april. Søknad sendes inn elektronisk via Altinn.

4.1 Søknad og dokumentasjon

Etter søknadsfristen vil alle søknadene bli vurdert opp mot gjeldende regelverk og prioriteringene i tiltaksstrategien (se tabell 1). Alle søknadene vil normalt være behandlet innen 1. oktober. Søknader som mottas etter søknadsfristen vil bli behandlet fortløpende dersom det er midler tilgjengelig.

Søker skal vedlegge en plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med tiltaket/prosjektet. Søknaden skal som et minimum inneholde:

- Beskrivelse av tiltaket med forventede resultater:
 - Hva som skal gjøres
 - Beskrivelse av området og tilstanden til arealet/bygningen el.
 - Hvor tiltaket skal gjennomføres må merkes av på kart som vedlegges søknaden
 - Beskriv omfang av og formål med tiltaket

- Hvordan tiltaket skal gjennomføres (arbeidsmetoder, materialer etc.)
 - Hvem som skal utføre tiltaket
 - Begrunnelse for hvordan dette miljøtiltaket vil fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og/eller redusere forurensningen.
- Fremdriftsplan som beskriver oppstart og når tiltaket skal avsluttes
 - Kostnadsoverslag
 - Finansieringsplan, som omfatter opplysninger om hvordan tiltaket skal finansieres, og om det er søkt eller mottatt andre midler til samme tiltak.

Søker må kunne dokumentere at det foreligger gjødslingsplan og plantevernjournal. Det er ønskelig at dette vedlegges søknaden.

Dersom søker ikke er eier av landbrukseiendommen, skal det foreligge skriftlig samtykke fra landbrukseiendommens eier om at tiltaket kan gjennomføres. Dersom søknaden gjelder fellestiltak, skal en deltaker stå som ansvarlig søker og sende inn søknaden på vegne av alle deltakerne, basert på skriftlig fullmakt. Ved eget arbeid blir det stilt krav om at det føres timeliste over manuelt arbeid og arbeid med maskiner. Timelistene vedlegges sluttrapporten.

Søknaden skal være godkjent av kommunen før tiltaket påbegynnes. Av hensyn til planlegging og prioritering for bruk av midlene, gis det normalt ikke tilskudd til prosjekt/tiltak som allerede er påbegynt eller utført.

4.2 Frister og utbetaling

Frist for gjennomføring av tiltaket er 3 år fra tilskuddet ble innvilget, med mindre kommunen har satt en kortere frist. Fristen kan etter søknad forlenges med inntil 2 år, slik at maksimal arbeidsfrist blir 5 år fra datoen tilskuddet ble innvilget.

Når tiltaket er utført, sendes det inn en sluttrapport med anmodning om utbetaling av tilskuddsbeløpet. Sluttrapporten må inneholde en beskrivelse av tiltaket og hvordan det er gjennomført. Det må også vedlegges et regnskap med kvitteringer for utgifter, og opplysninger om eventuell medfinansiering fra andre kilder. Det skal føres timelister for eget arbeid. Det er også ønskelig at det vedlegges bilder som viser arbeid underveis samt sluttresultatet.

Deler av tilskuddet kan utbetales som forskudd, men minst 25 % av tilskuddet skal holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent av kommunen. I de fleste tilfeller ønsker kommunen å beføre tiltaket før sluttutbetaling foretas.

Kapittel 5 Retningslinjer

- Søknadene blir prioritert ut ifra prioriteringliste som vist i *tabell 1* i denne strategien.
- I helt spesielle tilfeller kan kommunen avvike fra oppgitt tilskuddssats og maksbeløp.
- For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det gis tilskudd med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag.
- Kommunen kan sette vilkår som er nødvendige for gjennomføringen av det enkelte tiltaket.
- Ved fellessøknader eller tiltak med betydelige vedlikeholdsansvar kan det stilles krav om at dette formaliseres ved en tinglyst heftelse.
- Det er vedlikeholdsplikt på 10 år for enkelte tiltak (blant annet gjerding og hydrotekniske tiltak).
- For gjerdetiltak vil det normalt stilles krav om beiting i minst 10 år.
- Egeninnsats godtgjøres med inntil 350 kroner per time. Ved egeninnsats med maskin (for eksempel traktor eller gravemaskin) kan en noe høyere sats godkjennes. Tilskudd til eget arbeid skal ikke være inntekt, men en godtgjørelse for utførelsen av tiltaket.
- Ved tilskudd på 100 000 kroner eller mer, kreves det at regnskapet er gjennomgått og attestert av autorisert regnskapsfører før sluttutbetaling foretas. Kostnad til dette kan innarbeides i kostnadsoverslaget.

Kapittel 6 Vedlegg

Vedlegg I: Oversiktskart over registrerte sjørretbekker i Sarpsborg kommune.

Temakart Kulturlandskap
 Nasjonal verdi ■
 Regional verdi ■

0 1000 2000 3000 4000 m
 Målestokk 1:25000

